

OPPSUMMERING AV BÆREKRAFTSAMTALER MED UiOs ENHETER

BAKGRUNN:

FNs 17 bærekraftsmål ble vedtatt i 2015 og fungerer som en felles arbeidsplan for land, næringsliv og sivilsamfunn i arbeidet for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. Vedtaket i FN har bidratt til å løfte oppmerksomheten om bærekraftig praksis og politikk – internasjonalt, nasjonalt og lokalt, og i de fleste samfunnssektorer.

Det er tydelige forventninger til at UiO skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom sin virksomhet. Vi ser det for eksempel i [tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet](#), gjennom Forskningsrådets “impact”-krav og formulert i formålsparagrafen i utkastet til ny UH-lov.

Bærekraft står sentralt i UiOs strategi for de neste ti årene, [Strategi2030](#). Den fremhever behovet for tverrfaglig forsknings- og utdanningssamarbeid, og samarbeidskonstellasjoner på tvers av disiplinære og institusjonelle grenser for å realisere strategimålene. UiOs strategi legger stor vekt på en sterkere kobling mellom forskning og utdanning, mellom fagområder og på tvers av enhetsgrenser. Den fastslår at studentene ved UiO skal kunne sette sine fag inn i en større sammenheng og lede an i det grønne skiftet. UiO skal vise vei mot et bærekraftig samfunn.

Regjeringen arbeider nå med en revisjon av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Bærekraft kommer også i denne revisjonen til å stå sentralt. Siden den forrige langtidsplanen ble presentert, har oppmerksomheten rundt koblingen mellom forskning og utdanning økt. Vi ser det i EUs kunnskapspolitik. Men vi ser det også her hjemme. Nå senest fra Forskningsrådets side, som varsler endringer i egen evalueringspraksis, hvor de blant annet ser nærmere

på hvordan fagevalueringer tydeligere kan bidra til å analysere koblinger mellom forskning og utdanning.

Spørsmålet nå er hvordan vi arbeider med de klare ambisjonene og forventningene i Strategi2030 og endringer vi observerer i de kunnskapspolitiske forventningene til UiO?

Noen prosesser er igangsatt og drives fra UiO sentralt.

UiO deltar i [en nasjonal komité for bærekraft i akademia](#), som er universitets- og høyskolesektorens kollektive bidrag til arbeidet for bærekraft i Norge.

Denne komiteen er med på å arrangere det som har blitt den årlige Bærekraftkonferansen i Bergen, en konferanse der initiativet kommer fra akademia, men som også inkluderer sentrale aktører fra næringsliv, sivilsamfunn, forvaltning og politikk.

Universitetsledelsen ved UiO har tatt følgende initiativ:

- Satt i gang arbeid med en helhetlig klima- og miljøstrategi for UiO. Strategien vil stå sentralt i UiOs bærekraftarbeid og kommer til å dekke alle virksomhetsområder – fra utdanning og forskning til innovasjon, formidling, drift og annen utadrettet virksomhet. Den skal legge til rette for kunnskapsutvikling og dialog på tvers av både fag og sektorer, innen akademia og i samarbeid med samfunnet for øvrig. Det er et uttalt ønske fra universitetsledelsen at strategien samler og integrerer ulike relevante klima- og miljøprosesser ved UiO. Strategien skal ferdigstilles medio 2021.
- Nådd fram i konkurransen om å etablere en ny europeisk universitetsallianse, [Circle U.](#), i forbindelse med European University Initiative. Alliansen koordineres fra UiO, og består i tillegg av Aarhus Universitet (Danmark), Humboldt-Universität zu Berlin (Tyskland), King's College London (Storbritannia), Université de Paris (Frankrike), Univerzitet u Beogradu (Serbia) og Université catholique de Louvain (Belgia). I den treårige prosjektperioden vil Circle U.-partnerne i fellesskap utvikle og

lansere en rekke tiltak som skal bidra til å gjøre Circle U. til et inkluderende, forskningsintensivt og tverrfaglig europeisk universitet. I fremtiden vil studenter og ansatte i Circle U. bli en del av en europeisk campus med tilgang til flere studietilbud og flere og mer fleksible tilnærminger til samhandling på tvers av fag og geografiske grenser. Samarbeidet i alliansen bygger på bærekraftagendaen, noe som blant annet gjenspeiles i de tre tematiske kunnskapsklyngene som står sentralt i alliansens arbeid: Klima, global helse og demokrati.

- Etablert [UiOs bærekraftpris til beste masteroppgaver](#) samt invitert til et eget nettverk for alle nominerte. Tiltaket er enkelt, men det har vist seg å være en god måte å bevisstgjøre studenter, ansatte, institutter og fakulteter om bredden og bærekraftrelevansen til forskningsarbeidet som UiOs masterstudenter legger ned. Vi vet også at det har hjulpet studenter med ansettelse og motivert til publisering. Prisen ble delt ut første gang høsten 2018. Så langt er den delt ut tre ganger.
- Etablert [CityStudio Oslo](#) – et tverrfaglig og tverrinstitusjonelt studietilbud (30 poeng) om hvordan byer kan bli mer bærekraftige. Andre kull er i gang nå, første runde fikk svært gode studentevalueringer og positive tilbakemeldinger fra de eksterne samarbeidspartnerne Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO), OsloMet og Oslo kommune.
- Støttet [Insj UiO](#), som ble startet i 2018 av fem UiO-studenter og som tilbyr rådgivning, mentorer og et akseleratorprogram for studenter som vil skape sin egen (grønne) bedrift.

Dersom UiO skal lykkes i å bidra bredt til bærekraftig utvikling og svare på forventningene som stilles til oss både eksternt og internt, må det gjøres en samlet innsats på tvers av organisasjonen. Hvordan kan vi bruke potensialet som ligger i et forskningsintensivt breddeuniversitet som vårt eget i et slikt arbeid?

Dette skulle være tema på en samling våren 2020 for forsknings- og studiedekaner, men arrangementet måtte avlyses på grunn av koronapandemien. I stedet for å sende ut en bestilling hvor enhetene blir bedt om å kartlegge bærekraftaktiviteter, inviterte ledelsen til “bærekraftsamtaler” mellom rektorat og forsknings- og studiedekaner samt ledere ved øvrige enheter. Ønsket var å få til en mer strategisk dialog om hvordan vi følger opp disse viktige spørsmålene.

Alle enhetene var positive til å ha en samtale om hva de gjør og hvordan de forholder seg til bærekraft, heller enn å lage en kartlegging av egne aktiviteter på området.

På agendaen for samtalene stod også ideen om utvikling av posisjonsnotater for UiO på viktige samfunnsutfordringer, med bærekraft som et bærende perspektiv. Målet er at notatene skal legge til rette for at UiO kan posisjonere seg i forkant heller enn å reagere i etterkant på andres definisjon av hva som er viktige forskningsområder, og at slike posisjonsnotater vil kunne bidra til å styrke koblingen mellom forskning og utdanning i forskningspolitikken. Alle enhetene støttet tanken om å utvikle disse posisjonsnotatene. Vi viser til eget dokument om posisjonsnotater (se vedlegg).

Bærekraftsamtalene ble gjennomført høsten 2020 med fakulteter, sentre, satsinger, museer, Universitetsbiblioteket og representanter for Studentparlamentet. I alt ble det gjennomført 17 samtaler på noen få uker.

OM BÆREKRAFTBEGREPET:

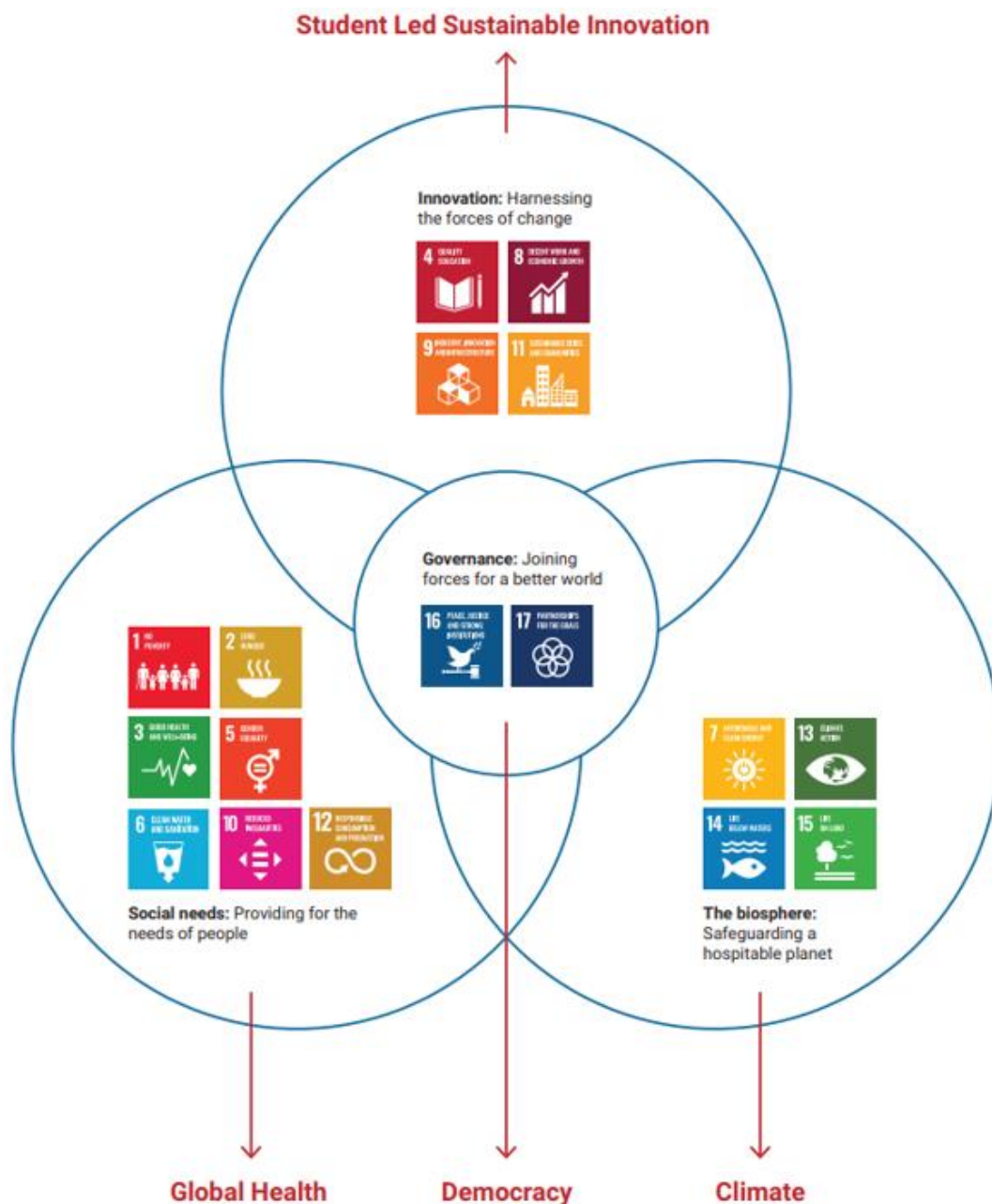
Samtalene bygget på en bred forståelse av bærekraftagendaen. Den felles fortolkningen var at for et forskningsintensivt breddeuniversitet, gir det mer mening å ha en bred bærekraftagenda som referanseramme enn å ta utgangspunkt i de politiske målene som ligger i de enkelte og nummererte bærekraftmålene. Noen av samtalene kastet naturlig nok lys over hvordan UiO forholder seg

konkret til enkeltmål som helse (Det medisinske og Det odontologiske fakultet) og utdanning (Det utdanningsvitenskapelige fakultet), men i hovedsak dreide samtalene seg om en bredere agenda knyttet til:

- Spesifikke samfunnsbehov og faktorer som er viktige for menneskers livskvalitet, samt samfunnets og naturens bærekraft
- Drivere/endringsfaktorer
- Institusjonelle forutsetninger for bærekraftig utvikling for både natur, miljø og samfunn.

En slik innretning resonnerer godt med UiOs virksomhet. Vi har dybdekompetanse på sentrale aspekter ved mange deler av bærekraftagendaen, og et stort potensial for å se sammenhenger på tvers. Det er nettopp dette som definerer hva et forskningsintensivt breddeuniversitet, blant de beste i Europa, kan bidra med når det gjelder bærekraft.

Denne brede tilnærmingen illustreres blant annet gjennom Bohemia-modellen som [Circle U-alliansen](#) bygger på i sitt samarbeid. Alliansen har tatt utgangspunkt i helt sentrale deler av bærekraftagendaen og organisert viktige arbeidspakker i lys av denne modellen. Her er de 17 bærekraftmålene organisert i tematiske felt, noe som tydeliggjør hvordan de er gjensidig avhengig av hverandre og virker sammen:

HVA KOM FRAM I SAMTALENE:

Bærekraftsamtalene brakte UiOs forsknings- og studiedekaner sammen med utgangspunkt i et ønske om at de også skulle fortsette disse samtale ved. egen enhet. Vi opplevde at denne koblingen fremstod som aktuell og relevant, og at samtale slik sett bidro til en tettere dialog om og integrasjon mellom forskning og utdanning i bærekraftarbeidet på UiO både vertikalt og horisontalt.

Bærekraftsamtalene ble gjennomført med utgangspunkt i seks spørsmål:

1. Hva gjør de ulike enhetene av bærekraftarbeid?
2. Hva tenker enhetene vil være gode grep/tilnærminger for å bidra til bærekraftagendaen slik den er beskrevet i strategien og i de sentrale styringsdokumentene nevnt ovenfor?
3. Hva vil gi god gjenklang i fagmiljøene?
4. Hvilke områder vil være viktige i dette arbeidet?
5. Hvilke personer bør stå sentralt i arbeid med å utvikle tilhørende posisjonsnotater?
6. Hvordan kan ledelsen sentralt bidra til at vi når ut med bærekraftarbeidet og skaper gjenklang i fagmiljøer?

Hva gjør de ulike enhetene av bærekraftarbeid?

UiO har fagmiljøer med lange tradisjoner for å arbeide med tema av direkte relevans for det som i dag utgjør bærekraftagendaen. Senter for utvikling og miljø (SUM) ble opprettet som en direkte konsekvens av Brundtland-kommisjonens arbeid med bærekraftig utvikling. Siden den tid har bærekraftbegrepet blitt “allmenngjort” både på SUM og ved øvrige enheter; bruken og forståelsen av det har fått en videre betydning for ulike deler av samfunnet og for universiteter som UiO. I så måte favner den nåværende bærekraftagendaen bredere, og berører dermed også de fleste sidene av UiOs virksomhet – både når det gjelder forskning, utdanning, formidling og drift.

I bærekraftsamtalene ga alle enheter uttrykk for at de jobber med bærekraft i den ordinære virksomheten. De kjenner seg igjen i den brede bærekraftagendaen og ønsker at en slik tilnærming legges til grunn i det videre arbeidet. Mange enheter har dessuten allerede laget eller holder på med egne strategier basert på UiOs Strategi2030:

- HF: Har startet arbeidet med ny strategi. [Her er årsplan for 2021-2023](#), basert på UiOs Strategi2030.
- JUS: Vedtar ny strategi våren 2021. [Om prosessen her](#).
- NHM: Har nylig vedtatt strategi [«Forstå naturens mangfold»](#)
- TF: Arbeider med ny strategi. [Her er seneste utkast](#).
- UB: Har vedtatt sin nye strategi [Strategi2030](#).
- UV: Vedtar snart ny strategi, oversender når det er gjort.
- KHM: [Ny strategi er klar](#).
- STK: [Ny strategi er klar](#).
- SV: Ny strategi vedtas på fakultetsstyremøtet i juni 2021.
- OD: Nytt dekanat tar arbeidet med ny strategi videre neste år.
- MatNat: [«Kunnskapsutvikling for en verden i endring - Realfag og teknologi mot 2030»](#). Lansert januar 2019, før Strategi2030 ble vedtatt. Blir gjennomgått av nytt dekanat neste år.
- SUM: Ny strategi skal være ferdig på nyåret.
- MED: Starter arbeidet med ny strategi mot slutten av oktober.
- UiO:Energi: Skal i gang med ny strategi mtp neste periode.
- UiO:Norden: Det samme.
- UiO:Livsvitenskap: Det samme.

Hva tenker enhetene vil være gode grep/tilnærminger for å bidra til bærekraftagendaen slik den er beskrevet i strategien? Hva vil gi god gjenklang i fagmiljøene?

For mange av enhetene er bærekraftarbeid sterkt knyttet til tverrfaglighetens muligheter og nødvendighet, men også utfordringer knyttet til samarbeid på tvers av enheter:

- Rekrutteringspolitikken ligger desentralisert og dermed er det ofte basisfagene som prioriteres
- Tekniske barrierer knyttet til arbeidsflyt, timeregnskap, studiepoeng, KDs og UiOs incentivmodeller.
- Fordelingen av stillinger på fakulteter (sett fra satsingens ståsted): Går ofte rett ut til instituttene. Pluss en viss mangel på symmetri mellom satsingene.

- Vanskelig å jobbe på tvers av UiO når dette ikke skjer i linjen.

Tilbakevendende forslag:

- Behov for en sterkere synliggjøring av alt som allerede gjøres på bærekraft.
- Bruke de tre tverrfaglige satsingene som et nav for videre bærekraftarbeid
- Bruke muligheter i Circle U.-samarbeidet
- Unngå ren naturvitenskapelig inngang til bærekraftarbeid – humsam må kobles på fra start.

Mer spesifikt ang. innretningen på tiltak:

- De må oppleves som meningsfulle, dvs. være faglig begrunnet
- Kan være et godt grep å engasjere yngre forskere spesielt, de tenker kanskje mer tverrfaglig
- Må ledsages av formidling og kommunikasjon som viser fram UiO som relevant for samfunnet.

Hvilke områder vil være viktige i det videre arbeidet?

Konkrete forslag til tiltak for hele UiO:

1. Innramming av kjernevirksomheten: Vis – gjennom programbeskrivelser og læringsmål, oppgaver, lærebøker samt kurs i universitetspedagogikk – hvordan UiOs kjernevirksomhet forholder seg til sentrale samfunnsutfordringer.
2. Skape enda tydeligere forbindelseslinjer mellom forskning og utdanning: Identifisere hva man allerede har, hva som kan bygges ut og styrkes.
3. Tydeliggjøre studenters bidrag til kunnskap om de store samfunnsutfordringene og hvordan en kan skape bærekraftige løsninger. Vise forskningsbasert utdannings betydning for bærekraft-kompetanse i offentlig forvaltning, næringsliv og sivilsamfunn.

4. Utvikle felles datahåndtering og metoder på tvers av disipliner.
5. Kommunikasjon: Stort behov for å synliggjøre alt bærekraftarbeidet som gjøres ved UiO.
6. Formidling: Forstått aktiv deltagelse i samfunnsdebatten og det offentlige ordskiftet om samfunnsutfordringer. Det inkluderer kontakt med offentlig forvaltning og myndigheter, og bidrag til «spesialiserte offentligheter». Her er innsatsen allerede betydelig, men det er også rom for å bruke, videreutvikle og fornye formidlingsarenaer i enda større grad. Oppmerksomheten mot bærekraft er et momentum for å sette forskningen inn i en større sammenheng. Det inkluderer også den forskningen UiOs studenter bidrar med og er en del av.

Spesifikt for de enkelte enhetene:

I løpet av samtalene kom det opp en rekke bærekraftrelaterte studieprogrammer og forskningsprosjekter som er igangsatt ved enhetene. Tematikken for disse strekker seg eksempelvis fra selskaps, sjø- og naturressursrett til kulturminnevern, bærekraftige energisystemer, helse, naturmangfold, antibiotikaresistens, likestilling, den nordiske modellen, miljøhumaniora, økonomi og fattigdomsdefinisjoner, religion og sameksistens, biblioteker som demokratibyggende institusjoner, utdanning og kritisk tenkning.

Hvordan kan ledelsen sentralt bidra til at vi når ut med bærekraftarbeidet og skaper gjenklang i fagmiljøer?

- Flere poengterte at det er bra å ha Strategi2030 i ryggen i det videre bærekraftarbeidet lokalt.
- Så å si alle påpekte behovet for synliggjøring av det bærekraftarbeidet som faktisk blir gjort ved UiO per i dag. De kunne ønske seg mer kommunikasjonsbistand fra sentralt hold i dette, og mer samarbeid mellom kommunikasjon lokalt og sentralt om profilering av UiOs arbeid med bærekraft.

- Mange var opptatt av ansvar og roller. Hvis man skal få gjennomført tiltak, vil det være viktig å beholde lederlinjene – de er tydelig definerte og der sitter man på virkemidler og arenaer hvor det er mulig å nå mange.
- Viktig å unngå at diskusjoner om bærekraft, grunnforskning versus anvendt forskning samt kunnskap i bruk ikke ender i polarisering.
- Det ble også tatt til orde for å la bærekraftsamtalene/arbeidet være en levende prosess – at den ikke skal være avsluttet nå. Noen mente at vi kunne gjøre som NTNU, hvor ledelsen har månedlige samtaler om bærekraftsatsinger med ledelsen ved enhetene.
- Lage tydelige innganger til Circle U.-samarbeidet
- Sørge for brede tverrfaglige tilnærminger (at ikke noen faller utenfor, ref. humsam, satsinger).

VIDERE PROSESS OG OPPFØLGINGSPUNKTER:

På kort sikt skal bærekraftagendaen ved UiO følges opp gjennom fire hovedspor, beskrevet nedenfor. I tillegg kommer prosessen rundt ny og helhetlig klima- og miljøstrategi, beskrevet ovenfor.

Det blir viktig at det videre bærekraftarbeidet ved UiO skjer i samspill med og mellom dem som har ansvaret for forskning og utdanning. Dette notatet vil derfor legges fram og følges opp av Utdanningskomiteen og Forum for forskningsdekaner. Studie- og forskningsdekanene vil ha en viktig strategisk rolle i det videre oppfølgingsarbeidet. Vi vil vurdere muligheten for å invitere til nye bærekraftsamtaler i løpet av 2021.

Spør 1 Posisjonsnotater

Se eget notat vedlagt.

Spør 2 Kommunikasjon og økt synliggjøring

Avdeling kommunikasjon og samfunnskontakt (AKS) i LOS har det siste året etablert strukturer for å koordinere og styrke UiOs kommunikasjonsarbeid. Det avholdes blant annet faste møter mellom kommunikasjonsdirektøren og kommunikasjonslederne ved enhetene, og det er etablert en mer operasjonell redaksjonsgruppe (UiO Redaksjon) som skal se temaer og kanaler mer i sammenheng og bidra til å identifisere kommunikasjonstiltak på tvers av UiO.

Implementering av Strategi 2030, der bærekraft er gjennomgående, samt ledelsens utvikling av en ny og helhetlig klima- og miljøstrategi for UiO og tiltaksplan for klimakutt, gir viktige føringer inn i kommunikasjonsarbeidet. Det utvikles kommunikasjonsstrategier på prioriterte områder (bærekraft, klima og miljø, innovasjon, Livsvitenskap, utdanning etc.). Det sentrale i dette arbeidet er å integrere den brede bærekrafttenkningen i budskap og bruke ulike kommunikasjonsvirkemidler mot ulike målgrupper for å bidra til måloppnåelse.

Spor 3 utdanning

Utforming av lokale strategier i kjølvannet av UiOs Strategi 2030 er i gang eller nylig avsluttet ved nesten alle enheter. I et flertall av samtalene ble vi bedt om gi ro til strategiarbeid lokalt, og derfor også om ikke å komme med for sterke sentrale føringer i denne fasen.

I bærekraftsamtalene diskuterte vi imidlertid mulighetene for å starte oppfølging av noen konkrete punkt i Strategi2030. Særlig det å begynne arbeid med punktet om at «UiO skal utdanne studenter som setter sine fag i et større samfunnsperspektiv og leder an i det grønne skiftet» i program og / eller emnebeskrivelser. Gitt ønsket om ro, vil vi ikke ta et sentralt initiativ til arbeid med disse punktene ennå. Vi vil imidlertid likevel minne om viktigheten av å prioritere arbeid med synliggjøring av bidrag til bærekraftagendaen i beskrivelser av utdanningstilbudene. For studieprogram som helt åpenbart bidrar til

bærekraftagendaen gjennom læringsmål- og aktiviteter, er dette en viktig anledning til å profilere og synliggjøre samfunnsrelevans i UiOs studietilbud for nye søkere.

Spor 4 Circle U.

Egen presentasjon av alliansen her:

[O:\Internasjonalisering\Circle U\Communication\Presentasjoner\Interne møter UiO\Tour de UiO høst 2020](#)